אור הצפון — צירוף הבריות

צירוף הבריותחז"ל אמרו שהרואה דבר ערוה בחבירו, אינו רשאי להעיד עליו יחידי, משום שלא מקבלים עדותו של עד אחד ואינו אלא כמוציא עליו שם רע. "ואמר רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב: מותר לשנאותו (הרואה יחידי דבר ערוה אף על פי שאינו רשאי להעיד לו מותר לשנאתו שהרי הוא יודע בודאי שהוא רשע, רש"י), שנאמר 'כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו' (שמות כג). מאי שונא? אילימא שונא נכרי, והתניא שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא נכרי. אלא פשיטא שונא ישראל, ומי שריא למיסניה וכו'? אלא לאו כי האי גוונא דראה ביה איהו דבר ערוה. רב נחמן בר יצחק אמר: מצוה לשנאותו שנאמר (משלי ח): 'יראת ה' שנאת רע'" (פסחים קיג).

והנה תוספות שם ד"ה שראה מקשה: "ואם תאמר דבאלו מציאות (לב:) אמרינן אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו, והשתא מה כפיית יצר שייך כיון שמצוה לשנאותו, ויש לאמר כיון שהוא שונאו, גם חבירו שונא אותו דכתיב 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם' (משלי כג) ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה ושייך כפית יצר".

והרי דברים מופלאים. האדם הזה חייב מן התורה לפרוק את משאו של חבירו משום "עזוב תעזוב עמו" וגם משום צער בעלי חיים דאורייתא, כפי שהגמרא אומרת שם, והנה נזדמן לו באותו מקום עוד אדם שיש לעזור לו לטעון את משאו, שאין בזה משום צער בעלי חיים ומצות פריקה עדיפא, והאדם הזה הוא יודע בו בודאי שהוא רשע, כי ראה בו דבר ערוה, והוא חייב לשנאותו משום הכתוב "יראת ה' שנאת רע", ובכל זאת מכיון שיש חשש שמבחינה פסיכולוגית, על יסוד הכלל: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" - עלול להתערב בכוחותיו הפנימיים של נפשו משהו משנאה אישית לאותו רשע, נוסף על השנאה שהוא מצווה עליה, נידחות בגלל חשש זה כל המצוות שהוא חייב בהן: מצוות הפריקה, שנאת הרשע וצער בעלי חיים, והוא חייב להיפנות דוקא לאותו רשע שלא כשורת הדין ולעזור לו לטעון את משאו. ולמה? כדי לעקור מתוך נפשו כל נטיה לאותה מדה רעה.

כבר אמרו חז"ל: "אמר רב: 'אמרת ה' צרופה' (תהלים יח), הוי לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות" (בראשית רבה מד). אבל כאן אנו רואים שיש אשר לפעמים צריך אדם לוותר על מצוות שהוא חייב בהן ולקיים מצוה שאיננה מחובתו, בשעה שעל ידי מצוה זו יש לו סיכויים לבוא לידי כפיית היצר והוא קרוב יותר להגיע לצירוף נפשו.

הוי אומר שכל מטרתה ותכליתה של התורה אינה אלא לעקור כל זיק של רשע מתוך לבו של האדם ולהביא אותו לידי צירוף וזיכוך.